

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-243-2-8>

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ
СУЧАСНИХ ЗМІН У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СЕЛІ**

**ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECTS OF
ASSESSING MODERN CHANGES IN THE AGRARIAN SECTOR
OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE COUNTRYSIDE**

Шпикуляк О. Г.

*доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН,
учений секретар, завідувач відділу підприємництва,
кооперації та агропромислової інтеграції
Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»
м. Київ, Україна*

Саковська О. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Уманського національного університету садівництва
м. Умань, Україна*

Oleksandr Shpykuliak

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Academic secretary, Head of the Department of Entrepreneurship,
Cooperation and Agro-industrial Integration
National Scientific Center «Institute of Agrarian Economics»
Kyiv, Ukraine*

Olena Sakovska

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Tourism,
Hotel and Restaurant Business Department
Uman National University of Horticulture
Uman, Ukraine*

З початком військової агресії росії проти України кардинально змінилися організаційно-економічні умови розвитку аграрного та інших секторів господарської діяльності на селі, що стосується

функціонування підприємницьких структур. У перші дні війни і навіть місяці, виникли передумови для появи фундаментальних невизначеностей, які призвели до тимчасового інституційного шоку усіх учасників господарських відносин на аграрному ринку, а також управлінських структур. Основна економічна наслідкова ознака-підстава для кваліфікації ситуації як інституційного шоку – це війна, а безпосередньо в економічній площині – те, що основні канали збуту продукції аграрного бізнесу були паралізовані, більше того – по-факту – закриті. Раптове «закриття» експортних каналів збуту сільськогосподарської продукції призвело до виникнення такого негативного ефекту в аграрному бізнесі як інституційна неспроможність забезпечити трансакції обміну. Особливо патовою, на перших порах, була ситуація для підприємств-провідників стратегії покладання на виробництво кількох експортних культур.

Поступово, за кілька місяців після початку військової агресії проти нашої держави, з прийняттям урядових регуляторних рішень, підтримкою зарубіжних партнерів, а також активізацією механізмів обміну, підтримки агробізнесу дещо вдалося розблокувати канали збуту продукції. Втім з огляду на сучасний стан й виходячи з оцінок перспективи, аграрному сектору потрібно стратегічно перебудовуватися, а підприємницьким структурам – створювати модель господарювання, яка надасть конкурентоспроможні можливості: відмовитися від подальшого впровадження ідеології сировинної економіки; гарантувати національну економічну і продовольчу безпеку; максимально швидко і охопно інтегрувати Європейські принципи організації сільськогосподарської діяльності, зокрема із запровадженням засад «зеленого» курсу, наприклад через створення структур з використання відновлюваних джерел енергії [1]; забезпечити ресурс для відновлення виробництва у післявоєнний період; сприяти сталому розвитку [7, с. 242–268] сільських територій за рахунок підтримки сімейного фермерства [5], структур спільної діяльності [8] та кооперації [2; 3; 4], а також соціального підприємництва [6]. Зазначені дії вважаємо базовими для успішної організації виходу структур підприємницької діяльності, загалом бізнесу в аграрному секторі й на селі, із тієї інституційної пастки, у

якій вони опинилися в умовах війни й для посилення загалом інституційної безпеки господарювання, збереження інвестиційної привабливості галузі.

Заходи сталості в аграрному підприємництві мають максимально кореспондувати й узгоджуватися із програмами впровадження засад сталого розвитку сільських територій і розвитку села як середовища життя та господарювання. Аграрні підприємства найбільшою мірою потребують впровадження засад сталого розвитку, адже ресурсно пов'язані із природним середовищем і визначають стан сільських територій. Для впровадження засад сталого розвитку у розбудову підприємницької системи аграрного сектору, що безумовно сьогодні на часі, потрібні ефективні інституційні зусилля.

Саме зараз в Україні в аграрному комплексі і безпосередньо у стратегіях подальшої розбудови бізнесових проєктів відбуваються активні поступальні дії у бік перебудови галузей та виробництв в рамках здійснення реального переходу від сировинної моделі до моделі створення продукції з доданою вартістю. У цьому питанні спостерігається реальний прогрес й усталення траєкторії руху, адже надалі розвивати агробізнес на засадах монокультури й сировинного експорту – безперспективно. Причина – переорієнтація бізнесу на європейські ринки, а також блокування переважної більшості каналів збуту продукції, необхідність активації внутрішніх резервів національної економіки. Адже сільське господарство набуло ще більшої ваги в умовах воєнного часу, галузь постала головним драйвером розвитку національної економіки.

Література:

1. Shpykuliak O., Bilokinna I. "Green" cooperatives in the formation of an institutional mechanism of development of alternative power engineering in the agrarian sector of the economy. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 5. Num. 2. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2019. P. 249–255. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-2-249-255> (дата звернення: 08.10.2022).

2. Sakovska O., Shpykuliak O. State regulation of the functioning and development of agricultural cooperatives in the grain market. Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2019: Education Excellence and Innovation Management through Vision 2020. *33rd IBIMA Conference* : 10-11 April 2019 Granada, Spain. Editor Khalid S. Soliman. 2019. P. 8316–8321.

URL: <https://ibima.org/accepted-paper/state-regulation-of-the-functioning-and-development-of-agricultural-cooperatives-in-the-grain-market> (дата звернення: 08.10.2022).

3. Sakovska O., Shpykuliak O., Ushkarenko Iu., Chmut A. Socio-economic institutions for development of cooperation. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Vol. 4. № 27. P. 513–521. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i27.154368> (дата звернення: 09.10.2022).

4. Shpykuliak O., Sakovska O. Agricultural cooperation as an innovation for rural development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6. № 3. P. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-183-889> (дата звернення: 08.10.2022).

5. Концепція розвитку сімейних фермерських господарств на період до 2030 року: проєкт / Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк, В. А. Мамчур, Р. Я. Корінець. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021. 20 с.

6. Лопатинський Ю., Кобеля З., Маліцька А. Соціальне підприємництво як форма соціалізації економіки. *Економічний та управлінський потенціал соціалізації економіки* / За ред. З. І. Галушки / А. А. Антохов, З. С. Варналій, Р. Р. Білик, Г. М. Поченчук та ін. Чернівецький національний університет. Чернівці, 2020. 408 с.

7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019&29825> (дата звернення: 08.10.2022).

8. Спільна діяльність малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції як проста форма кооперації (у формі договору простого товариства) : методичні рекомендації / Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2022. 60 с.